

Відповідно до робочого навчального плану, на очних та дистанційному етапах підвищення кваліфікації розглядатимуться такі теми занять і спецкурсів:

1. Інформаційно-комунікаційні та інтерактивні технології в освітньому процесі.
2. Теоретичні аспекти методики використання вебінарів в освітньому процесі.
3. Інтерактивні педагогічні технології в закладах вищої освіти.
4. Методика організації та проведення вебінарів.
5. Практичні аспекти підготовки вебінару.
6. Коучингові технології в закладах вищої освіти.
7. Основні інструменти в коучингу та робота з ними.
8. Соціальна мережа як інструмент взаємодії викладача і студента.
9. Технологія веб-квесту в освітньому процесі.
10. Інноваційні технології та рішення для освітнього процесу.
11. Тестові технології моніторингу та контролю знань.
12. Електронне тестування як елемент перевірки засвоєння знань. Технологія створення із використанням платформ Google та Office 365.
13. Дистанційне тестування як метод визначення компетентності учнів.

14. Додатки Google для продуктивності та співпраці.
15. Цифрові інструменти для інтерактивного заняття. Особливості проведення інтерактивного заняття з використанням ІКТ.

Використання Google Classroom для навчання й оцінювання студентів.
Цифрові інструменти для створення інтерактивних вправ: Quizlet, LearningApps, Padlet, Poll Everywhere, Classtools.

Також для урізноманітнення інтерактивних методів та форм проведення занять на дистанційному етапі курсів підвищення кваліфікації ми застосовуємо хмарні технології і за допомогою сервісів Google також (G Suite, Google сайти, Google диск, форми Google тощо).

З метою обговорення проблемних питань, як додатковий елемент спілкування після онлайн або офлайн лекцій, семінарів та інших видів занять за певною тематикою, науково-педагогічні працівники на дистанційному етапі в своїх навчальних групах використовують такі інтерактивні методи навчання, як форуми.

Для активізації освітньої діяльності, окрім інших технологій, ми застосовуємо змішані методи навчання. Завдяки створеній бібліотеці кафедри на сайті Університету, слухачі мають можливість самостійно поглиблювати знання за певною темою у зручний для них час.

Електронна бібліотека створена за допомогою безкоштовного сервісу Ourboox — простої безкоштовної платформи для електронних книг з

ілюстраціями. Платформа Ourboox дає змогу користувачам додавати текст будь-якою мовою, сумісною з html5, також ілюстрації у форматах jpeg, png або gif, вставки різного медіа-вмісту з інших веб-сайтів, наприклад YouTube, Vimeo, SoundCloud та інші.

Кожна електронна книга ідентифікується за власною URL-адресою, і її можна редагувати навіть після публікації. Зміст на Ourboox не захищено цифровими правами, тому його можна легко індексувати та знаходити різними пошуковими системами.

Викладачі кафедри також активно використовують персональні сайти, які зроблені засобами Google та Wix. За допомогою Wix легко та зручно створювати сайти, навіть новачкам. Перевагами цього движка є те, що він забезпечує добре тюнінгований дизайн вайт, а також введення великої кількості дрібних функціональних елементів.

За допомогою цих сайтів слухачі, які навчаються не тільки на нашій кафедрі, а й на інших, мають доступ до усіх навчальних матеріалів у зручний для них час.

Отже, характерною ознакою сьогодення є зростання темпів зміни сучасного суспільства та його інформатизації. Комп'ютери та інформаційні технології розвиваються для того, щоб допомагати людям мислити, діяти й ефективно навчатися. Вони розширюють можливості професійної діяльності та вимагають опанування новими знаннями та навичками.

Різноманітні аспекти впровадження інтерактивних технологій науково-педагогічними працівниками кафедри в освітній процес курсів підвищення кваліфікації та пов'язані з цим формування та розвиток відповідних компетентностей у педагогічних працівників є актуальними в галузі післядипломної педагогічної освіти.

За результатами діяльності кафедри щодо запровадження інтерактивних форм і методів та технологій навчання, можна стверджувати, що такі форми та методи виконують кілька функцій для задоволення інформаційної, комунікаційної та технологічної потреби сучасного педагога, а саме як:

- середовище для навчання й обміну знаннями;
- платформа для організації освітнього процесу;
- інструмент навчання, який дає змогу швидко, ефективно та без зайвих труднощів розв'язувати завдання для досягнення освітньої мети.

Зараз, у період впровадження Концепції «Нова Українська школа» в практичну діяльність закладів освіти України, використання інтерактивних форм і методів навчання є особливо актуальним на курсах підвищення кваліфікації у закладах післядипломної освіти взагалі, післядипломної педагогічної освіти, зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. Активні та інтерактивні технології навчання // Віхи століть. — 2004. — № 4. — С. 48–74.
2. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. — Київ : Грамота, 2003. — 216 с.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Одним із пріоритетних напрямів освітньої політики є вивчення проблеми удосконалення системи організації професійної освіти завдяки впровадженню компетентнісного підходу.

Орієнтація змісту підготовки майбутніх фахівців на потреби ринку праці та сучасні економічні виклики, удосконалення процесу формування їхньої професійної компетентності є актуальним завданням для модернізації й розвитку освіти, забезпечення її випереджувального характеру та

Г. Гребенькова

спрямованості на зростання економічного потенціалу держави.

У словнику «Професійна освіта» компетентність (від лат. *competens* – належний, відповідальний) визначено як сукупність знань та умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: уміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію [5]. Європейські експерти пропонують таку структуру компетентності: знання, пізнавальні навички, практичні навички, ставлення, емоції, цінності, етика, мотивація [2].

Реалізація особистісно орієнтованого професійного навчання з його індивідуалізованими формами сприятиме переходу від масово-репродуктивної до індивідуально-творчої моделі підготовки майбутніх спеціалістів. Отже, формування компетентності входить до загального контексту формування особистості. Тому важливим аспектом розуміння компетентності є її оцінювально-світоглядна спрямованість, що характеризує людину як суб'єкта спеціалізованої діяльності в системі суспільного розвитку праці [2].

В останні роки поняття «компетентність» вийшло на загальнодидактичний і методологічний рівні. Це пов'язано з його системно-практичними функціями й інтеграційною метапредметною роллю в загальній освіті. Посилення уваги до цього поняття обумовлене також рекомендаціями Ради Європи, що стосуються відновлення освіти, наближення її до замовлення соціуму.

Немає, однак, єдиного узгодженого визначення поняття компетентностей, немає й переліку ключових компетентностей, оскільки компетентності — це, насамперед, замовлення суспільства на підготовку його громадян. Такий перелік багато в чому визначається узгодженою позицією соціуму в певній країні або регіоні. Досягти такого узгодження вдається не завжди. Наприклад, у процесі реалізації міжнародного проекту «Визначення та добір ключових компетентностей», який здійснюється Організацією економічного співробітництва й розвитку та національних інститутів освітньої статистики США та Швейцарської Конфедерації, чіткого визначення ключових компетентностей вироблено не було.

Рекомендації Європарламенту і Ради Європи «Ключові компетентності для навчання впродовж життя (18 грудня 2006 р.)» є на сьогодні основним орієнтиром для педагогічних працівників щодо формування компетентностей.

Під час симпозиуму Ради Європи на тему «Ключові компетентності для Європи» було визначено вісім таких ключових компетентностей:

1. Знання рідної мови.
2. Знання іноземних мов.
3. Математичні компетентності та базові науково-технічні компетентності.
4. Інформаційно-комунікаційні компетентності.
5. Уміти вчитися та формувати професійні компетентності.
6. Соціальні та громадянські компетентності.
7. Ініціативність і підприємливість.
8. Культурна обізнаність та здатність до експресії (вираження).

Кожна з компетентностей має однаково важливе значення в умовах інформаційного суспільства, яке швидко змінюється і ставить нові вимоги перед випускниками. Володіння мовами (рідною, іноземною, жестовою) сприяє ефективній комунікації, разом із володінням ІКТ розширюючи доступ до нових джерел знань. Соціально-громадські компетентності

націлюють на таке використання навичок та умінь, яке сприятиме власному і суспільному розвитку і добробуту, уміння вчитися допомагає конкурувати на ринку праці впродовж життя.

Використання компетентнісного підходу в професійній освіті дає змогу забезпечувати високий рівень підготовки майбутніх фахівців, ґрунтовне оволодіння випускниками професійних освітніх закладів уміннями успішно виконувати завдання професійної діяльності за фахом, відповідну гнучкість та професійну мобільність, підвищення конкурентоспроможності у ринкових умовах. Упровадження компетентнісного підходу допомагає співвіднести рівень підготовки у професійних освітніх закладах з потребами вітчизняного ринку праці, забезпечити виробництво високопрофесійними й конкурентоспроможними кадрами.

Компетентнісний підхід надає змогу будувати навчальний процес із урахуванням індивідуалізації освіти, що забезпечує кожному членові суспільства можливість підвищувати свою кваліфікацію, розширювати коло професійних знань та вмінь. У перспективі це допоможе задовольнити освітні запити різних верств населення, потреби споживачів освітніх послуг відповідно до сучасних вимог.

Компетентнісний підхід акцентує увагу на результатах освіти, причому як результат освіти розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти у різних проблемних ситуаціях [4].

Для закладів професійної освіти (далі — ЗПО) вирішення основних проблем розвитку професійно-технічної освіти на сучасному етапі має бути спрямоване на забезпечення регіональних (місцевих) ринків праці робочою силою з відповідних професій і кваліфікації. При цьому якість підготовки фахівців має не тільки відповідати вимогам сучасності, а й враховувати перспективний розвиток галузей господарства країни. Стратегічне планування розвитку ЗПО має відповідати державній політиці в галузі професійної освіти, враховувати передовий вітчизняний і зарубіжний досвід, реальні можливості навчального закладу та регіональні умови.

Нині Державний стандарт професійно-технічної освіти — це сукупність державних вимог до змісту професійно-технічної освіти, рівня кваліфікації випускника закладу професійної освіти, основних обов'язкових засобів навчання та освітнього рівня вступника.

Загальнодержавний (обов'язковий) компонент змісту професійно-технічної освіти — це встановлений державним стандартом з відповідної професії перелік обов'язкових навчальних предметів (дисциплін) та видів практичної підготовки, зазначених у типових навчальних планах, а також перелік обов'язкових для засвоєння навчальних тем, визначених типовими навчальними програмами.

Варіативний компонент змісту професійно-технічної освіти — це перелік додаткових навчальних предметів (дисциплін), а також додаткових навчальних тем, визначених робочими навчальними програмами, що відображають зміни у техніці, технологіях, організації праці тощо на виробництві, у сфері послуг.

У ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти» (ДНЗ «ОЦПТО») найбільша увага приділяється професіям будівельної галузі, які ми вважаємо найбільш перспективними на ринку праці, передусім, нашої країни, а також країн Євросоюзу. Це такі професії, як електрозварник, монтажник з утеплення будівель, сантехнік, монтажник гіпсокартонних конструкцій, облицювальник-плиточник, муляр, монтажник залізобетонних конструкцій. Усі вони характеризуються швидкою зміною технологій, появою новітніх матеріалів, устаткування, унаслідок чого потребують

унесення оперативних змін до навчальних програм. І тільки варіативною частиною чинних стандартів охопити ці зміни неможливо. Довготривалий процес розроблення стандартів за старими принципами не дає можливості адекватно реагувати на виклики сьогодення. Тому створення стандартів, заснованих на компетенціях, надає значно більше можливостей для узгодження програм навчання з роботодавцями та пристосування їх до новітніх технологій [3].

ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти» вже має досвід роботи з новим Державним стандартом, заснованим на компетенціях (згідно з Національною рамкою кваліфікацій — НРК). Це стандарт для професії «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування».

Державний стандарт професійно-технічної освіти для підготовки (підвищення кваліфікації) робітників з професії «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування» розроблено відповідно до Конституції України та інших нормативно-правових актів, серед яких: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» та Методичні рекомендації щодо розроблення Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій на основі компетентнісного підходу, затверджених наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 26 квітня 2012 р. № 522. Держстандарт є обов'язковим для виконання усіма професійними (професійно-технічними) освітніми закладами, підприємствами, установами та організаціями, що здійснюють (або забезпечують) підготовку (підвищення кваліфікації) кваліфікованих робітників, незалежно від їх підпорядкування та форми власності.

Педагогічні працівники ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти» брали активну участь у розробленні стандарту, навчальних планів, програм, навчально-методичного забезпечення (підручників, робочих зошитів).

Важливим є те, що освітньо-кваліфікаційну характеристику випускника розроблено на основі кваліфікаційної характеристики, що охоплює сукупність необхідних професійних і ключових компетенцій, структурованих у базовий блок і навчальні модулі.

Вимоги до результатів навчання визначаються за завданнями та обов'язками кваліфікаційної характеристики. За результатами оволодіння базовим блоком проводиться контроль, а за результатами оволодіння кожним рівнем кваліфікації проводиться державна, або проміжна, кваліфікаційна атестація, що передбачає перевірку теоретичних знань та практичних умінь і визначається двома параметрами: «знає — не знає»; «вміє — не вміє».

Поточне оцінювання проводиться відповідно до чинної нормативно-правової бази.

Передумовою для опанування кожного навчального модуля є оволодіння базовим блоком. Перехід до наступного модуля неможливий без опанування базового блоку та попередніх модулів.

Типові програми базового блоку та навчальних модулів визначають зміст професійних і ключових компетенцій та перелік предметів, що забезпечують їх формування.

Професійні та ключові компетентності формуються в процесі загально-професійної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки.

Робочі навчальні плани та програми розробляються навчальним закладом за участю та погодженням із замовником робітничих кадрів.

Забезпечення належної якості професійно-технічної освіти завдяки впровадженню в навчальний процес державних стандартів з конкретних професій нового покоління на основі НРК, інформаційно-комунікаційних технологій, оснащення новим обладнанням та технікою професійно-технічних освітніх закладів, оптимізації мережі професійно-технічних освітніх закладів за допомогою утворення на їх базі сучасних закладів, орієнтованих на підготовку кваліфікованих робітничих кадрів для задоволення потреб економіки держави та ринку праці, соціального партнерства, залучення роботодавців до розроблення стандартів, децентралізації управління ЗПО дасть змогу забезпечити комплексну модернізацію професійно-технічної освіти, що підвищить професійно-кваліфікаційний рівень робітників, сприятиме їхньому соціальному захисту.

Сучасні тенденції розвитку професійної освіти відзначаються високими вимогами ринку до кваліфікації працівника. Рівень професіоналізму працівника, його соціально-культурний статус мають оптимально відповідати як інтересам особи, так і кадровим потребам стейкхолдерів. У цих умовах інтегрована і диференційована професійна освіта може слугувати гарантією працевлаштування на ринку праці, який динамічно розвивається. Володіння декількома професіями значною мірою допомагає особі адаптуватися в соціально-економічних і технологічних умовах виробництва, що теж постійно змінюються. Соціально-економічні перетворення в суспільстві закономірно повинні викликати інновації в професійній освіті, в яких на законодавчому рівні було б закріплено основні потенційні можливості розвитку освіти, визначено принципи, функції, структури і механізми перетворень.

Об'єктивною потребою є подолання суперечностей між сучасними вимогами щодо фахівців інтегрованого типу, які могли б вільно орієнтуватися в потребах, що виникають на виробництві, та інтеграцією професій і розробленням ефективних педагогічних систем, нових професійно-педагогічних технологій у закладах професійної освіти.

Професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників — це багатогранний процес. Тому розгляд педагогічних явищ, які виникають у системі професійної (професійно-технічної) освіти, пояснення змін щодо якості її елементів, розкриття особливостей зв'язків між цими складовими повинні мати відповідні наукову й дидактичну основи. Такою науковою базою є системний підхід до формування змісту інтегрованих професій. Цей підхід стосується взаємозв'язку змісту, методів та організації навчання інтегрованих професій. Для того, щоб здійснити це навчання за відповідними освітніми програмами, потрібно змоделювати інтегровані професії з кваліфікованими характеристиками та вимогами до них. Інтегрувати найліпше суміжні професії, які мають спільні функціональні характеристики.

Визначено, що оптимальна кількість спільних відсотків для створення інтегрованої професії має становити близько 75% [3]. Спільні взаємозв'язки між різними професіями, що входять до інтегрованої професії, поглиблює рівень знань, умінь та навичок. Тоді в освітніх навчальних програмах за допомогою інтегрованого матеріалу можна вийти на оптимальний зміст навчання без його дублювання, з виділенням базових знань та умінь, які формують сучасного кваліфікованого робітника. За рахунок великого спільного змісту функціональних характеристик декількох професій можна менше витратити часу на підготовку кваліфікованих робітників створеної інтегрованої професії, ніж на підготовку

робітників з кожної окремо взятої професії [3]. Хоча створювати інтегровані професії можна на основі й іншого спільного відсотка функціональних характеристик цих професій. Як показує досвід, у такому випадку збільшується й обсяг практичного навчання.

Переваги інтеграції професій для закладів професійної освіти полягають у гнучкому реагуванні сфери праці на зміни у технологіях і змісті діяльності. Це також сприяє встановленню взаємозацікавлених взаємин з потенційними роботодавцями, регулюванню процесу працевлаштування випускників. Для роботодавців є важливим варіативність, різностроковість освітнього процесу, можливість впливати на зміст та організацію навчання, контролювати кінцевий результат підготовки робітника.

Тобто для підвищення конкурентоспроможності випускників, зокрема, у напрямі сприяння їхній самозайнятості, доцільно впроваджувати професійне навчання за укрупненими (інтегрованими) робітничими професіями та іншими професіями, що мають попит на ринку праці. Саме тому у ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти» інтегровано будівельні професії: «Штукатур; облицювальник-плиточник», «Штукатур; облицювальник-плиточник; муляр», «Муляр; монтажник з монтажу сталевих та залізобетонних конструкцій; електрозварник ручного зварювання», «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування; електрозварник ручного зварювання; монтажник гіпсокартонних конструкцій». Це дало змогу розширити можливості працевлаштування випускників.

Навчання за інтегрованими професіями дає позитивні результати, сприяючи оптимізації змісту навчання, збільшенню часу на виробниче навчання й практику, розширенню і поглибленню рівня знань, умінь, навичок, раціональному використанню навчального часу під час освоєння інтегрованої професії, посиленню зацікавленості учнів у навчанні й отриманні широкої кваліфікації, значній економії коштів на підготовку майбутніх фахівців.

Отже, система професійної освіти має готувати багатопланового працівника, який повинен виконувати широкий спектр вимог щодо компетенцій і кваліфікацій як на ринку в цілому, так і в окремого роботодавця, а інтеграція професій обумовить високу якість підготовки кваліфікованого робітника, здатного легко адаптуватися у процесі динамічних змін для вирішення нестандартних ситуацій, мобільності у професійній діяльності.

Педагогічний колектив ДНЗ «ОЦПТО» завжди працював і працює над формуванням певних професійних компетенцій учнів, що дає можливість нашим випускникам не тільки влаштуватися на роботу, а й адаптуватися в складних умовах сучасного суспільства. Для формування в учнів необ-

хідних професійних компетентностей під час навчання в ДНЗ «ОЦПТО» за останні роки оновлюється перелік традиційних навчальних дисциплін, їх зміст. У цьому контексті особливо актуальним є використання інноваційних форм та методів навчання, формування методики викладання навчального матеріалу для учнів з особливими освітніми потребами.

Державний навчальний заклад «Одеський центр професійно-технічної освіти» забезпечує можливість надавати освіту різним категоріям населення відповідно до їхніх освітніх потреб, здібностей тощо. Навчальний заклад здійснює ступеневу професійну підготовку кваліфікованих, конкурентоспроможних робітників із 29 технологічно складних професій, надає професійну освіту дітям із особливими освітніми потребами (з порушеннями слуху).

Особи з порушеннями слуху становлять різномірну групу (глухі від народження, ті, що оглухли, ті, що мають знижений слух, тощо), працюючи з якою важливо використовувати різні методи, прийоми й організаційні форми виховання і навчання, враховувати особливості всіх учнів і стежити за тим, аби вони отримували інформацію в повному обсязі. Забезпечення доступності освітнього середовища закладу професійної освіти для учнів з порушеннями слуху — основне завдання експерименту всеукраїнського рівня, який уже третій рік триває на базі ДНЗ «ОЦПТО» (науковий керівник — доктор педагогічних наук, професор ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України Л. Сергєєва).

Формування професійних компетентностей учнів із порушеннями слуху здійснюється завдяки впровадженню у практику навчання нових технологій, методів і дидактичних прийомів, які допоможуть учням одержати професію.

Зазначимо, що зусилля педагогів навчального закладу спрямовано саме на отримання випускниками із порушенням слуху професійних компетентностей.

Отже, формування компетентності, тобто застосування знання та вміння в реальній життєвій ситуації є одним із найбільш актуальних завдань. Формування професійних компетентностей майбутнього робітника нині вимагає від освітнього закладу принципово нового підходу, зокрема, професійної освіти, розроблення та впровадження нових стандартів, заснованих на компетенціях, передбачає вдосконалення технології навчання й виховання.

Проблема підготовки кваліфікованих робітників, відповідність їхнього рівня кваліфікації вимогам виробництва, формування компетентностей фахівця, які затребувані на ринку праці, — актуальні завдання сучасної професійної (професійно-технічної) освіти України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заблоцька О. С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз / О. С. Заблоцька // Вісник Житомирського держ. ун-ту. — 2008. — Вип. 40. — С. 63–68. — (Серія «Педагогічні науки»).
2. Настільна книга педагога / упоряд. : В. М. Андрєєва, В. В. Гигораш. — Харків : Основа, 2006. — 352 с.
3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України [редкол. : В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ : Пед. думка, 2016. — 448 с. — Бібліогр.: с. 21.
4. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у

сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : 6-ка з освітньої політики ; за заг. ред. О. В. Овчарук. — Київ : К.І.С., 2014. — С. 15–24.

5. Професійна освіта: словник : навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко [та ін.]; за ред. Н. Г. Ничкало. — Київ, 2000. — 380 с.

6. Рудь М. Компетентнісний підхід в освіті / М. Рудь // Вісник Львівського ун-ту. — 2016. — Вип. 21, ч. 1. — С. 73–82. — (Серія «Педагогіка»).

7. Система педагогічної освіти та педагогічних інновацій : зб. наук. пр. — Київ — Полтава, 2002. — 101 с.